

Luonnontuotteita pohjoisesta - hanke

1.8.2024 - 31.7.2026

Mia Setälä
Rovaniemen 4H

Kuva Tiina Rinne

Hankkeen päätavoitteet:

- 1) luonnontuotealan yhteistyön ja verkostoitumisen lisääminen
- 2) luonnontuotteiden keruuketjujen teknologinen ja kulttuurinen kehittäminen hankealueella painopistealueena yritykset ja ammattikeittiöt
- 3) omavaraisuuden ja huoltovarmuuden lisääminen keräilykulttuurin kautta painopistealueena nuoret ja perheet
- 4) luonnontuotealan toimijoiden ja yrittäjien toimintamahdollisuuksien sekä keskinäisen tiedonvaihdon lisääminen sekä
- 5) tukkutoiminnan selvittäminen Pohjois-Pohjanmaan alueella.

Mitä hankkeen jälkeen jää:

- Meillä on vahva keräilykulttuuri Lapissa ja Pohjois-Pohjanmaalla. Vähemmän tunnettujen keruutuotteiden tunnettuus ja käyttö lisääntyy.
- Tietoisuus keruutuotteiden käytöstä lisääntyy, niin lajien kuin keruuajkojenkin suhteen. Osaaminen keruutuotteiden käsittelystä ja säilönnästä lisääntyy, joka edesauttaa kotitalouksien omavaraisuutta ja nostaa kotitalouksien varautumisen tasoa yhteiskunnan mahdollisia häiriötilanteita varten.
- Keräilykulttuuri ja siihen liittyvät toimintaperiaatteet tulevat tutuiksi.
- Lapset ja nuoret oppivat tekemään ilmastoystävällisiä ratkaisuja sekä hyödyntämään luontoa kestävästi.

Rovaniemen 4H-yhdistys

Ydintehtävä on tukea lasten ja nuorten tasapainoista kehitystä ja kasvamista vastuuseen edistämällä nuorten omatoimisuutta, yritteliäisyyttä sekä arjen taitoja, yhteistyötaitoja, kansainvälisyyttä sekä luonnon ja ympäristön kunnioittamista.

Kuva: Tiina Rinne

Luonnontuotteet 4H-järjestössä

4H:ssa on ollut nuorten viljely-, kasvatus- ja yritystoimintaa koko sen historian ajan, esimerkiksi puun taimien ja eläimien kasvatusta, vihannesten viljelyä ja tuotteiden myyntiä.

16.4.2025

Kestävä keruu?

"Kestävä kehitys tarkoittaa toimintojen tekemistä ekologisesti, taloudellisesti sekä sosiaalisesti ja kulttuurillisesti kestävällä tavalla. Kestävyysajattelun mukaan ihmisen on toimittava ekosysteemin asettamien rajoitusten puitteissa niin, että rajalliset luonnonvarat riittävät ylläpitämään elämää myös tuleville sukupolville."

Luonnontuoteopas 2018, Heli Pirinen (toim.)

Tätä määritelmää voidaan välttämättä hyvin käyttää myös kestävästä keruusta.

Kestävä keruu - hyvät käytänteet

- ❖ Luonnontuotteiden keruu perustuu uusiutuvien luonnonvarojen kestäväan käyttöön.
- ❖ Keruu ei saa vaarantaa luonnon monimuotoisuutta tai lajiston säilymistä.
- ❖ Samalla keruutoiminnassa on tärkeää ottaa huomioon maanomistajat ja paikalliset asukkaat.
- ❖ Keruun toteutuksella ja erityisesti kerääjillä on lisäksi keskeinen rooli luonnontuotteiden laadun ja turvallisuuden varmistamisessa.

Villiyrttien talteenotto:

- ❖ Mitä?
- ❖ Mistä?
- ❖ Milloin?
- ❖ Miten?
- ❖ Miksi?

Kuva: Mia Setälä

Mitä?

Kuva: Mia Setälä

Villiyrtit ovat luonnonvaraisia kasveja, joita käytetään ravintona, mausteena, yrttiteenä, rohdoksina ja kauneushoidossa.

Terveellisiä ja maukkaita, sekä ilmaisia .

Niillä on pitkä satokausi.

Saat kerätä jokaisenoikeuksilla ruohovartisia kasveja ilman maanomistajan lupaa. Rauhoitettuja kasveja ei kenenkään luvalla.

Kerää ja syö vain kasveja, jotka varmasti tunnet syötäväksi.

Puhtailta paikoilta, ei teiden varsilta (raskasmetallit) eikä navettojen tai kompostien reunoilta (nitraattia).

Kotipihalta ja puutarhasta sekä jokaisenoikeuksin metsästä, rannoilta tai niityiltä.

Ei luonnonsuojelualueilta eikä kansallispuistoista.

Mistä?

Kuva: Tiina Rinne

Milloin?

Paras keruu-aika on kevät ja alkukesä, riippuen kasvin osasta.

Kuivalla säällä, aamukasteen haihduttua.

Lehdet ennen kukintaa.

Kukat juuri puhjenneina.

Siemenet kypsinä.

Juuret kerätään joko aikaisin keväällä tai myöhään syksyllä.

Syksy on hyvä aika kerätä pitkään vihreänä pysyviä kasveja.

Kuva: Tiina Rinne

Miten?

44

Kuva: Tiina Rinne

Nuoria, terveitä ja hyväkuntoisia kasveja.

Vain vähän kasvupaikastaan.

Vain sen verran kuin tarvitset ja vain tarvittava kasvinosa.

Kerää koriin tai muuhun ilmavaan astiaan ja pidä kasvilajit erillään.

Villiyrttien kerääminen tehdään pääsääntöisesti käsin riipimällä tai nyppimällä. Laatu ja aromit säilyvät parhaiten, kun villiyrttien rakennetta ei rikota.

Miksi kerätä ja käyttää luonnontuotteita?

- se on ekologista, jopa hiilineutraalia
- saa ilmaista ruokaa ja raaka-ainetta
- myyminen on verovapaata tuloa
- ovat luonnon omia superfoodeja
- ovat lähi- ja villiruokaa, joka sopii kaikkiin ruokavalioihin
- niitä ei tarvitse kastella tai lannoittaa
- saa olla ulkona ja liikkua luonnossa

VOIKUKKA

Koko kasvi soveltuu elintarvikekäyttöön.

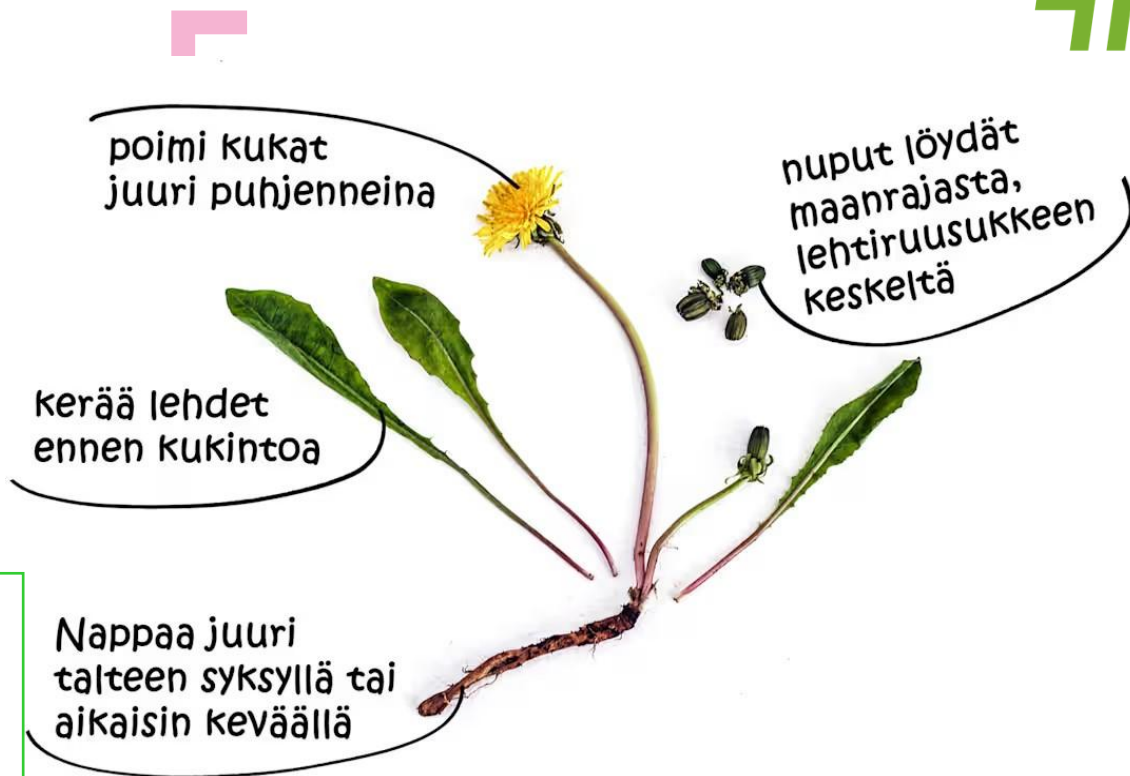
HUOMIOTTAVAA:

Voikukka kerää raskasmetalleja, joten keruualueen puhtauteen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Keruu nopeus

Kasvukauden ajankohdan mukaan, voikukanlehtiä kerää 10 litraa 45–60 minuutissa.

44

Kuva: Yle, Tero Kyllönen

Kuva: Arktiset Aromit

NOKKOSEN versoja ja nuoria lehtiä kerätään keväällä ennen kukintaa. Myöhemmin kesällä nokkonen saadaan kasvattamaan uusia versoja kasvustoa niittämällä. Nuoret versot leikataan 10–15 cm:n mittaisina.

Suojäkäsineet ovat nokkosta käsiteltäessä tarpeen, sillä sen lehdissä ja varressa on poltinkarvoja.

Keruunopeus

Hyvältä paikalta nokkosen lehtiä kerää 10 litraa noin 30 minuutissa. Siementen keruu on huomattavasti hitaampaa ja siksi niiden myyntihinta onkin hyvin korkea.

MAITOHORSMAN

versot parsan tapaan keväällä.

Lehdet riipimällä ennen kukintaa ja kukista vain vaaleanpunaiset terälehdet, sillä vihreät osat aiheuttavat kitkerää makua.

Kuva: Arktiset Aromit

Keruunopeus

Hyvältä paikalta maitohorsman lehtiä kerää 10 litraa noin 20 minuutissa. Tunnissa keräät siis noin 30 litraa.

Kuva: Katja Lamminen

KUUSI

Nuoria notkeita vaaleanvihreitä vuosikasvaimia eli **KERKKIÄ** nypitään käsin kevästä keskikesään, ennen kuin kerkät kovettuvat neulasiksi.

HUOMIOITAVAA:

Kuusenkerkän keräämiseen tarvitaan aina maanomistajan lupa!

16.4.2025

Kuva: Mia Setälä

44

Kerkän keruu suoritetaan pääosin varttuneista, yli n. 4 metrisistä kuusista, ei taimikoista.

Älä koskaan katkaise kuusen latvakasvainta.

Keruunopeus

Kuusenkerkkiä kerää 10 litraa noin 60 minuutissa. Nopeimmin keräät esimerkiksi kuusiaidasta.

Kuva: Arktiset Aromit

VUOHENPUTKI 4H

kuuluu samaan heimoon porkkanan ja palsternakan kanssa.

Vuohenputken pieniä supullaan olevia versoja voi alkaa kerätä jo varhain keväällä ja kerätä melkein läpi kesän.

HUOMIOITAVAA:

Vuohenputken tunnistamisessa tulee olla erityisen tarkkana, koska sillä on myrkyllisiä näköislajeja!

Keruunopeus

Hyvältä paikalta vuohenputken lehtiä kerää 10 litraa noin 20 minuutissa.

Tunnissa keräät siis noin 30 litraa.

Apuja:

- [Satokausi kartta sovellus](#)
- [Arktiset Aromit ry- luonnonyrtit](#)
- [Arktiset Aromit ry- keruuohjeet](#)
- [LuontoPortti](#)
- [Suomen latu-vinkkejä villiyrttiretkelle](#)
- [Suomen 4H-liitto- Luonnontuoteopas](#)
- [Metsäkeskus- Luonnontuotteiden keruuajat](#)
- [Metsähallitus- Luonnontuoteluvat](#)
- [Ympäristöministeriö- jokaisenoikeudet](#)

Lähteet:

- Arktiset Aromit ry
- LuontoPortti
- Suomen latu
- Suomen 4H-liitto
- Metsäkeskus
- Metsähallitus
- Ympäristöministeriö

4H

Kiitos ja kiireistä keruukautta!

4H

